

Yerine Git / Go to Your Place

Hanife Neris Yüksel

Heykel Sergisi / Sculpture Exhibition

21 Haziran - 5 Temmuz 2019

Ankara Üniversitesi Kültür ve Sanat Evi (ANKÜSEV)

Adres: Kuleli sk. No:42 Gaziosmanpaşa/ Ankara

YERİNE GİT*

Ayşe Tülay İnce

aysetulayince@gmail.com

* *Yerine Git* Sergisi 21 Haziran-5 Temmuz tarihinde Ankara Üniversitesi Kültür Sanat Evinde gerçekleşti.

Bildik ve tanımlı gibi görünen şeyler hemen ardında ötekini, bilinmeyi ve farklı bir aidiyeti taşır, aksın üzerindeki nesnelere, farklılıklara geçit veren tanımsız ve tasarısız boşluklardır. Herhangi biri herhangi bir yerde, hangi şartlar altında yaşıyor olursa olsun, belli aralıklarla kendi aidiyetliğini kurmaca üzerinden sorgular. Bu “belli aralıklar”, nadiren planlı bir şekilde, sıklıkla tesadüf eseri kendisini koyduğu yerin karşısında buluverdiği anlardır. Nesnelere ve yüklendiği anlamlar kişilerin kaderlerinin hükmünden o kadar kurtulmuş gibi durur; herkes tarafından her zaman hep aynı şekilde görülmüş olduğu hissini öyle bir gururla etrafına yayar ki; onunla belli aralıklarla karşılaşanlar nesnelere aidiyetle ilgili bütün tanımlarının ve anlamlarının uçup gittiğini zanneder. Çünkü bir şeyi herkes tarafından hep görüldüğü gibi gördüğünü hissetmek, onu herkesle beraber aynı anda gördüğünü hissetmek gibidir; ya da mesela karanlık bir salonda hep beraber aynı filmi seyretmek gibi oysa yalnızlık ve mutsuzluk ancak sinema salonundan çıkınca çöker.

Bir halkın trajedisi, o halkı oluşturan bireylerin ayrı ayrı çektiği acıların ve özlemlerin toplamından oluşur. Damla damla biriktirilen hikayeler, yeniden başka bir hikâyeye dönüşüp insanlığın karşısına dikilir. Sergi bir göç hikâyesinin öncesinden ziyade, sonrasının bıraktığı izler üzerine kurulmuştur. Sergide izlenen gerçekliğe ikinci elden edilen tanıklık, yokluk ve yoksunluk üzerine oluşan kurgunun çocukluk ve onun imgeleri üzerine okunmasıdır. Bir sürgün olan dede iki yaşındayken annesi, babası ve kardeşleriyle birlikte bir gemiye binerek yaşadıkları toprakları bırakmak zorunda kalmış; bu zorunlu göçte beraberlerinde hiçbir şey götürmelerine izin verilmemiştir. Mizansenin başladığı nokta da tam olarak budur. Hikâye, genç kadının kollarında hiç ağlamadan hareketsiz duran bebek ve onunla aynı kaderi paylaşan babanın cansız bedeninin öylece Karadeniz'in soğuk ve derin sularına atılması gibi binlerce karanlık anı üzerinedir. Yetersiz sayıda olan gemilere insanlar sıkıştıp yerleştirilmiştir. Bazı gemiler kapasitesinin iki, üç katı yolcu ile demir almışlardı. Zaten beklerken bitkin düşmüş olan sürgünler, bu defa da yol aldıkları gemilerin içinde kaderlerine terk edilmişti. Gemilerin hiç birisinde yeteri kadar erzak ve su yoktu. Bekleyiş esnasında baş göstermiş olan hastalıklar gün geçtikçe artıyordu. Ne doktor, ne ilaç, ne de yardımcı olacak herhangi bir şey vardı. Ölenler hiç vakit kaybedilmeden denize atılıyordu. Salgınların önüne geçmenin tek yolu buydu. Yol boyunca binlerce çocuk annelerinin kucaklarından kopararak Karadeniz'e kurban edilirken yüzlerce sürgünün ortak kaderi olan son, dedenin babası ve kardeşinin de hikayesini yazıyordu. Burada onun payına düşen bu gerçekler ve sanatçının dedesinin sahip olup olmadığı belirsiz olan geçmişe ait bir yerlerden hayalini taşıdığı tahta bir attı.

Yerine Git Hanife Neris Yüksel'in dedesinin sürgün yıllarından günümüze ulaşan hikayeleriyle oluşturduğu bir bağlılık sergisidir. Kurgulanmış sahnelerde ‘öteki’nin yeniden tanımlanmasına şahit olunur. Kapalı çerçevelerde, özelleştirme, güvenlik, anılar ve bellek gibi kavramlar yeniden biçimlenmektedir. Bu sahnelerde aidiyetten çok, ortak yaşam ve mülk üzerinden tarif edilen sahiplik ile kimikleştirme belirlemektedir. Bu noktada nesnelere ve nesnelere sahipleri arasında çatışmalı bir tanımlamaya tanık olunur. Özel anlamı olmayan bildik tanıdık nesnelere mekân paylaşarak sahiplik tanımına karşı garip bir pozisyon almaktadır. Nesnelere yüklendiği tanım

“normlar, pratikler, anlamlar ve kültürel kimlikler” üzerinden kurulmaktadır. Her birey için bu durumun farklı bir gerekçesi vardır; içerde ve derinlerde olan bir hikâyenin vurgulanma aracı, aidiyet sembollerinin temsili olarak bir araya getirilmesi ve topluma mal edilmesi, sahiplik göstergesi gibi.

Oluşturulan mekanlar temel misyonlarından uzaklaşarak kişisel etkinlik alanları şeklinde kabul edilmeye başlandığında, toplumun gelişimine hizmet eden bilimsel bir yapı vurgusu zayıflamaya, bellek, aidiyet ve kimlik ilişkisi içinde geçmişten geleceğe köprü kurma vizyonları zarar görmeye yüz tutar. Her bir fert aidiyetliklerini ruhunda taşır ve bildiği şekilde yansıtır.

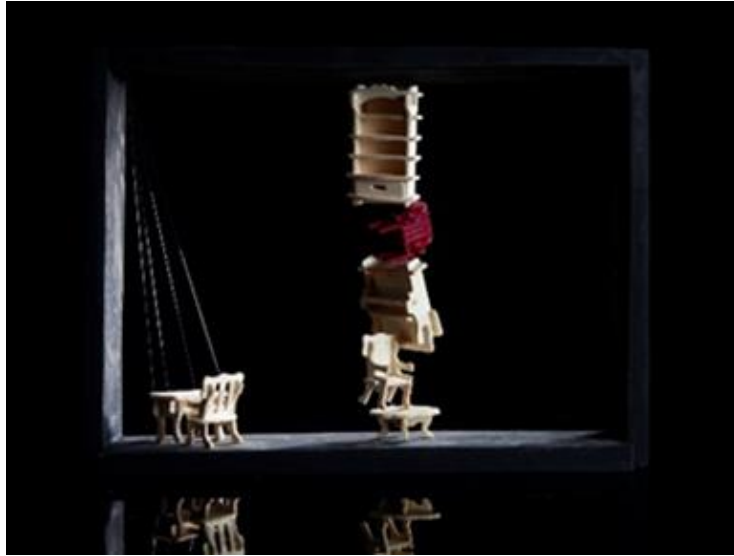

Hanife Neris Yüksel, N5, Karışık Malzeme, 35cmx20cm, 2019

Eserlerin çoğunda pencere pervazlarını andıran, mekânın sınırlarını belirten çerçeveler içine yerleştirilmiş minyatür ev eşyaları düzenlenmiştir. Ancak bu eşyaların hiçbiri doğru yerinde olmadığı gibi işlevsel düzenlerinde de durmamaktadır. Pencere iç, dış, hayal, gerçek, gelme ve gitme gibi kavramları simgeleyen bir uzam görevini üstlenir. Kırsalda pencere camı kırıldığında camı değiştirmek mümkün olmadığında, değiştirmek yerine camın çatlağına iki düğme karşılıklı olarak yerleştirilir; birbirine tutturulur. Sanatçının işlerinde çok sık rastlanan sonradan mühürlere dönüşecek bu düğme imgesi birleştirmenin, onarmanın yanı sıra engeli, ulaşamamayı, sınırı temsil eder. Kimi zaman mühürlü mektuplardır ulaşılamayan kimi zaman ağaçtan yontulmuş oyuncak hayvan figürleri; hatta eve ait eşyalar, örneğin bir çalışma masası, bir sandalye ya da kendine ait bir yatak.

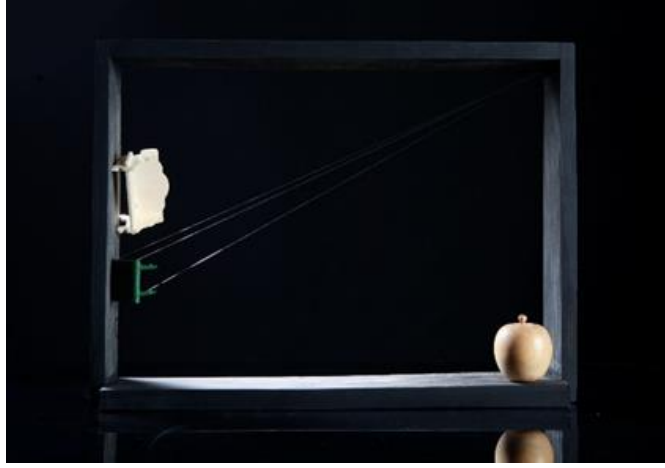

Hanife Neris Yüksel, N11, Karışık Malzeme, 40cmx30cmx10cm, 2019

Hanife Neris Yüksel, N15, Karışık Malzeme, 40cmx30cmx10cm, 2019

Sanatçı günlük yaşamda kullanılan bu ev eşyalarını siyah çerçeveye sınırladığı mekâna dahil ederken çocukluğunun geçtiği evdeki aile üyelerinin kişisel olarak sahip olamadıkları düzene, çocukluk çağının oyun arzusuna ve hayallerine bir gönderme yapmaktadır. Mekâna yapılan çizgisel müdahale cam kırığını çağrıştırarak hem boşluk olgusunu belirginleştirmekte hem de kompozisyon içindeki odağı güçlendirmektedir. Düğmenin yerini alan renklendirilmiş nesne, ulaşamamanın yanı sıra hayaller, gerçek; içeri, dışarı; aidiyet ve ıssızlık gibi birbirini tamamlayan ancak birbirinin tersi gibi algılanan bütünleştirici parçaları birbirine iliştiirmektedir.

Hanife Neris Yüksel, N9, Karışık Malzeme, 40cmx30cmx10cm, 2019

Hanife Neris Yüksel, Abaküs, Karışık Malzeme, 50cmx70cm, 2019

Sergideki nesnelere sadece abaküs tıpkı çocukluğunda sahip olduğu gibi doğal çerçevesinin içindedir. Bu parça, dedesinin Neris'e okula başlarken hediye ettiği palamuttan yaptığı bir "oyuncak"tır. Neris, ablasının okula başlamasıyla birlikte üç buçuk yaşında ilkokula gitmeye başlamış. Öğrenmeye başladığı matematik gibi soyut kavramlar da oyun aracılığıyla gerçeğe dönüşmüştür.

Hanife Neris Yüksel, Dedemin Hikayesi, Karışık Malzeme, 50cmx30cmx15cm, 2019

Dikdörtgen çerçevenin dışına taşan tahta at, kayak, salıncak ve merdivenden oluşan *Dedemin Hikayesi* adlı eser sanatçının dedesinin yolculuğunu, onun geçirdiği hayali çocukluğu ve kendi çocukluğunu bir arada barındırır. Gerçek ve hayal arasındaki geçişlilik vurgusunun güçlü olarak hissedildiği eserde at ve gemi yapılan yolculukları ve fakat bir anlamda da yolculuk esnasında kaybedilenleri mezar olarak imlemektedir. Kaybedilenler sadece denize atılan bedenler değil çocukluğa; günümüzde ise insanlığa ait bir zaman dilimidir. Dede henüz iki yaşındayken sürgün edilmiş olmasına rağmen geride bırakılan oyma atı tüm gerçekliğiyle sanatçıya aktarmıştır. İnsana doymayan Karadeniz, Çerkezlerin ölümleri ile beslenmektedir ve cesetlerde ikisi sanatçının kendi ailesinin üyeleridir. Bu noktada izleyici, hayallerin halüsünasyonlarla, masalla, efsaneyle ilişkisine dair bir yolculuğa; bir arada bulunması güç olan nesnelere kendi hikayesini yazmaya davet edilir. Dede ve torunun hikayesindeki katmanlı yapı günümüz hikayeleriyle birleşir.

Belleğin kurgulayıcı işlevi dolayısıyla, sanatçı kendisinin ve dedesinin geçmişini yeniden kurarak kendi anlatısını yaratmaktadır; bu da geçmişin artık değişmeyecek bir biçimde atıl vaziyette

durmadığını göstermektedir. Yapıtlarda imgelerin ortaya çıkardığı bellek de bu nedenle yaşayan, aktif bir bellek olarak algılanmaktadır. Ancak bu tür bir belleğin izleyiciye sunduğu anılar, perde anılandır; geçmişi yaşadığı haliyle bize sunmaktan uzaktır. Proust'un da Kayıp Zamanın anahtarı olarak gördüğü istem dışı belleğin, kendi içinde korunduğu, kendi içinde varlığını sürdürdüğü biçimiyle geçmişi kendisi için kurtarabilir mi sorusuna cevap olup olmadığının değerlendirildiği *Yerine Git* sergisi aidiyetsizlik üzerine bir kurgudur. Bu aidiyetsizlik sadece eşyaların sınırlarını belirlediği mekanla ilgili değildir. Yapıtlardaki hatırlama eylemi, istemli veya istemsiz bir şekilde artık geçmiş denilen bir zaman diliminde var olmuş bir olayın ya da durumun şimdiki bilinç durumuna göre somutlaşmasıdır. Geçmişin olanaklı olması şimdiki nesnelere ve yüklendiği anlamlar üzerinden sızıntı yapması ile mümkün kılınmıştır. Hatırlama çoğu zaman metaforlarla mümkün olmaktadır. Çocukluğun herhangi bir anına götüren nesnelere çağrışım işlevi görmektedir.

Zamansal aidiyetsizlik de tüm varlığıyla sergide yer almaktadır. Denize atılan bedenler, sanatçının çocukluğunun şimdiki dayalı hayallerine uzanan belleğe dair bir yolculuktur. Dünyayı içinde bulunduğumuz yıllarda hala etkisi altına almaya devam eden yerinden edilme, sürülme, bir toprağa ait olamama; havaya suya ulaşamamanın açılımıdır. *Yerine Git*, yerine ve zamanına gitmesi gereken nesnelere bahsederken arzu boyutlanır; bedenin esrikliğine kavuştuğu uzamlara ulaşır. Bu uzamlarda acı, elem, keder, yaşanmamışlık hissedilir. Sağaltan ise Neris'in oyunlara, oyunculara dönüştürdüğü nesnelere verilen bir komuttur. Yerine git!